

## **ПОМАГАЛО**

**Увод:** Настоящото помагало е документ, изработен по проект, финансиран от МОН с цел да помогне на учителите в българските неделни училища в чужбина да прилагат **комуникативния подход** в езиковото обучение на своите ученици. Това помагало за учители може да бъде полезен инструмент за подготовка и провеждане на интерактивни учебни занятия по български език, които стимулират творчески и ангажират активно учащите се чрез целенасочено и интегрирано формиране на комуникативно-речеви умения (ФКРУ). Указанията и информацията в този документ служат на учителите да създават учебна среда, в която учениците развиват и подобряват своите комуникативни умения чрез учебни задачи, основани на интересни и реални ситуации, в които езикът се използва в контекста на неговата естествена употреба. Учителите създават условия според възрастовите възможности на учениците за обогатяване на граматическите структури и разширяване на лексиката, полезни за ефективно и реално общуване, в което учениците биха могли да участват извън класната стая. Разнообразни комуникационни стилове и културни норми, които могат да повлияят на общуването, имплицитно присъстват в предложените идеи.

Помагалото е създадено от три екипа по четирима преподаватели и специалисти в помощ на учители, обучаващи ученици от II, III и IV клас, с цел да ги улесни при избора на КРУ, съчетано с подходяща тема, конкретни цели, продукти за оценяване, съответстваща граматика и лексика, възможни упражнения, учебници и допълнителни материали.

Помагалото включва:

### **I. Методическо ръководство за учителя**

**A) За комуникативния подход - теоретични бележки и библиография**

**Б) За помагалото - разяснения за таблиците**

**В) За употребата на помагалото - стъпки за ефективно ползване**

### **II. Таблици с разпределение на учебния материал по КРУ - планирано учебно съдържание за II, III и IV клас**

### **III. Допълнителни материали във връзка с КРУ от таблиците**

### **IV. Сборник с допълнителни дейности, игри и упражнения**

## I. Методическо ръководство

### А) За комуникативния подход - теоретични бележки

Комуникативният подход в езиковото обучение е методика, която се фокусира върху използването на езика за реална комуникация. Този подход започва да се развива през 70-те години на ХХ век като реакция на недостатъците на предходните методи като граматико-преводния метод и аудиолингвалния метод. Той се основава на теорията за комуникативната компетентност, предложена от Dell Hymes, която разширява понятието за езикова компетентност извън граматическите правила и включва социалните и функционалните аспекти на езика. Днес комуникативният подход е широко признат и прилаган в съвременното езиково обучение, като неговата гъвкавост и ефективност го правят популярен избор за преподаватели по света. Той се базира на идеята, че изучаването на език е най-ефективно, когато се практикува в контекст, който имитира реалното използване на езика. Този подход се основава върху функционалното използване на езика и смисленото общуване между учащите. Тези идеи и подходи отразяват най-новите тенденции и изследвания в областта на комуникативното езиково обучение, като се стремят да направят ученето ефективно и адаптирано към нуждите на съвременните ученици.

#### **Основни принципи:**

1. Реално общуване: учениците се насърчават да използват езика в ситуации, които отразяват реалния живот и реални комуникативни нужди. Обучението е базирано на задачи (Task-Based Language Teaching - TBLT) от реалния живот, които имат практическо приложение в реалния живот като организиране на събитие, писане на покана, писмо, дневник или лексикон, провеждане на интервю и т.н. Задачите отразяват реални комуникативни ситуации, за да се развиват езиковите умения в контекст.
2. Фокус върху смисленост: важно е разбирането и предаването на смисъл свързан с реалния живот, а не просто механично запомняне на граматични структури. Така този подход е холистичен и мултидисциплинарен; той интегрира различни предмети и умения, което прави обучението по-реално и значимо.
3. Използване на автентични материали: материалите са взети от реалния свят, като приказки, улични табели и надписи, игри, филми, реклами и други.
4. Учене чрез общуване: учениците работят съвместно в разнообразни групи или по двойки, за да развиват комуникативните си умения чрез взаимна обмяна на идеи, мнение или информация. Това позволява интегрирането на социално-емоционално обучение (Social-Emotional Learning - SEL). Включват се дейности, които развиват т.нар. "меки" умения (емоционална

интелигентност, емпатия и работа в екип). Комуникативните и ролеви игри насърчават социалното взаимодействие и емоционалната ангажираност.

5. Интегриране на четирите езикови умения: четене, писане, говорене и слушане се развиват едновременно, а не поотделно, което отразява реалния живот.
6. Фокус върху учащия: учащите са активни участници в учебния процес, а учителят играе ролята на организатор, помощник и съветник. Учителят подготвя упражнения, в които учениците имат избор според лични или групови предпочитания и интереси.

### **Библиография:**

**Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2001).** Approaches and Methods in Language Teaching (2nd ed.). Cambridge University Press.

- обширен преглед на различните методи за езиково обучение, включително комуникативния подход, като разглежда теоретичните основи и практически приложения.

**Brown, H. D. (2007).** Principles of Language Learning and Teaching (5th ed.). Pearson Education.

- основни принципи на езиковото обучение, включително комуникативния подход и неговите приложения в класната стая.

**Richards, J. C., & Rodgers, T. S. (2014).** Approaches and Methods in Language Teaching (3rd ed.). Cambridge University Press.

- актуализирани методи и нови идеи за езиковото обучение, включително последните тенденции в комуникативния подход.

**Ellis, R. (2018).** Task-based language teaching and learning. Oxford University Press.

- обучението, базирано на задачи, като модерна и ефективна методология в комуникативния подход.

**Dörnyei, Z., & Ryan, S. (2015).** The Psychology of the Language Learner Revisited. Routledge.

- социално-емоционалните аспекти на езиковото обучение и тяхното влияние върху комуникативния подход.

## **Б) За помагалото - разяснения за таблиците с разпределение на учебния материал по КРУ (планирано учебно съдържание за II, III и IV клас)**

### **1. Цел**

Таблиците представляват реорганизация или разпределение на учебното съдържание от Модул 2 от действащите учебни програми по български език и литература за II, III и IV клас за обучението, организирано в чужбина.

Реорганизацията цели развитието на комуникативно-речевите умения на обучаемите (наречени КРУ), с помощта на работа по езиковите, литературните и социокултурните компетентности като помощно стъпало към целта. В основата на реорганизацията на материала е залегнал комуникативният подход, който цели функционалното използване на езика - важна цел в неинтензивното обучение по БЕЛ в чужбина с ограничен хорариум.

Подборът на класовете от началния етап на обучение изключва I клас, където се извършва допълнителна работа по ограмотяване на учащите и следва свой специфичен развой.

### **2. Как да се ползват таблиците?**

Общата цел на родители и учители в чужбина е обучението по български език и литература да протича като интегрирано цяло – четене, граматика, общуване/ФКРУ и странознание. Подходът е компетентностен и насочен към овладяване на определени знания и умения на български език за участие в реално езиково взаимодействие (комуникация), подходящо за възрастта на учащите. Философията на работа с децата е ориентирана около комуникативното начало. Работата по лексикалното и граматичното поле е само стъпало към постигане на компетентностите на български език. Четенето или слушането/гледането на езиков материал е първоначалният импулс за изпълване със съдържание на обучителния процес, а създаването на текстове – устни или писмени според комуникативната ситуация – крайният продукт на съботно-неделните занятия.

### **КРУ и очакван комуникативен продукт**

По този начин първата колона от документите представлява крайната цел на обучението - комуникативно-речевото умение, което трябва да бъде усвоено от учащите. Тя е началото на подготовката на една урочна единица. Така посочените в документите КРУ-я са извадени от действащите учебни програми по български език и литература за II, III и IV клас за обучението, организирано в чужбина. Те са подредени в последователността, в която са открити в програмите, като литературно-свързаните умения са отделени в последната част на документа и по тях може да се работи през цялата учебна година. Последователността на

изучаване на КРУ може да бъде променяна според интересите на учениците и учебните условия, годишния календар, както и събитията в живота на училището, като се имат предвид обаче спецификите на някои КРУ-я, които са свързани или се надграждат. КРУ са подредени в повечето документи в прогресия с повишаваща се трудност и увеличаваща се големина на създаваните устни или писмени текстове. Така във II клас се започва с “Учениците могат да се представят: дават информация за себе си, вкл. пълното си име, адрес, рождена дата” и се завършва с “Учениците могат да съчиняват приказка по словесна опора: начало, аналогия, герой – несвидетелски разказ. Могат да озаглавяват текст.”

Могат да бъдат забелязани няколко КРУ в документите, които са маркирани с “допълнително КРУ” в скоби след името на умениято, напр. във II клас “Учениците могат да описват последователни действия от ежедневието (допълнително КРУ)” или “Учениците могат да разбират и създават описание на приятел. (допълнително КРУ)”. Тези КРУ бяха добавени от авторите, като комуникативно значими умения за овладяване на нивото на съответния клас предвид нуждата от допълнителна езикова подкрепа на учащите в чужбина дори и в родноезиковите класове (работещи по Модул 2/ БЕЛ на действащите програми). Тези добавени КРУ по мнението на инициаторите на проекта допълват комуникативния профил на учащите и подпомагат тяхното гладко езиково развитие по класовете.

Втората колона на документите представя конкретния комуникативен продукт или вид текст, който учащите ще трябва да могат да създадат накрая на своето обучение в устна и/или писмена форма. Например във II клас КРУ 1 “Учащите могат да се представят: дават информация за себе си, вкл. пълното си име, адрес, рождена дата.” във втората колона откриваме два комуникативни продукта: 1) Формуляр за записване за игра, кръжок, екскурзия и др. и 2) Попълване на страница от лексикона на 2. клас. Това е продуктът на урочната единица, който може да послужи и за конкретно оценяване на постиженията на учащите в края на урочната единица.

### **Опорни езикови средства: лексика и граматика**

Третата и четвъртата колони “Опорни езикови средства: лексика и граматика” обръщат погледа на преподавателите към нужния лексикален и граматичен инструментариум, който ще трябва да се обработи с учащите в зависимост от техните знания и умения на този етап, за да се достигне до овладяване на това КРУ в края на обучението в тази урочна единица. Напр. във II клас за КРУ 1, посочено по-горе, ни е нужна следната лексика: 1) Лексика относно опростени формуляри за записване за кръжок, игра, екскурзия (*име, презиме, рождена дата, месторождение, рождено място, адрес, любими книга, място, песен, музика,*

*инструмент, цвят, ядене и т.н.*); 2) Лексика относно предмети в училище; 3) Лексика свързана с календара; и съответно следната граматика: 1) Съкращения при адреси; 2) Изписване на дати; 3) Изписване на имена на книги, песни и др.; 4) Азбучен ред - азбука; 5) Числителни редни; 6) Съществителни нарицателни и собствени (главна и малка буква при изписване).

Възможно е преподавателите да имат допълнителна нужда и от друг лексикален или граматичен материал, който не е овладян сигурно от учащите до този момент и без който не е възможно създаването на комуникативния продукт накрая. Те могат адаптивно да добавят и него към трета и четвърта колона за своята учебна единица.

Трябва да се обърне внимание, че някои лексикални теми, но най-вече граматични такива, могат да бъдат повторени като необходими за овладяването на няколко КРУ. В тези случаи те са посочени в няколко учебни единици. По преценка на учителя те могат да бъдат преговорени и/или разширени в следващото КРУ, като на спираловиден принцип се добави нов аспект към граматичната или лексикалната тема в зависимост от нуждите, произтичащи от работата по създавания комуникативен продукт. Напр. във II клас за КРУ 1 “Учениците могат да се представят: дават информация за себе си, вкл. пълното си име, адрес, рождена дата.”, КРУ 5 “Учениците могат да разбират и пишат кратки съобщения и покани.” и за КРУ 6 “Учениците могат да разбират и създават текст на поздравителна картичка.” е посочена като необходима работа по съществителни имена, докато в някои от урочните единици за определено КРУ ще се работят само съществителни собствени имена и правописа им, в други темата се обогатява от род и число на съществителните и т.н.

Всички граматични теми от учебното съдържание на Модул 2 от действащите учебни програми по български език и литература за II, III и IV клас за обучението, организирано в чужбина, са намерили своето място в настоящото разпределение на учебния материал в табличен вид, така че, преминавайки през всички КРУ през учебната година и работейки по тях, учащите покриват задължителното учебно съдържание по БЕЛ и изготвят множество комуникативни продукти.

### **Опорни материали: читанка и учебник по български език**

Пета и шеста колони в документите представят за улеснение на преподавателите конкретни учебни помагала с теми и страници, където са поместени повечето от уроците за овладяване на нужната лексика и граматика от колони три и четири. Таблиците предполагат използването на два основни комплекта учебни помагала по БЕЛ на издателска къща “Просвета” - тези на Просвета София с авторски

колектив Румяна Танкова, Екатерина Чернева, Ваня Иванова (2017 г.) и Просвета Плюс с авторски колектив Пенка Димитрова, Мария Бончева, Невена Петрова (2017 г.) с техните прилежащи учебни тетрадки по български език 1 и 2, както и тетрадка по четене към съответните читанки. Причината за избора на тези два комплекта материали беше улесненият достъп до онлайн библиотеката на Просвета и тяхната широка употреба от учителите.

Текстовете от читанките служат за подаване на езиков материал в уроците по четене в началните фази на урочната единица по определено КРУ като въведение в темата или като източник на нужната лексика. Те служат допълнително и за развиване на литературни компетентности. Те са източник на идеи за комуникативните задачи, изискващи устна или писмена комуникация, които ангажират учениците с конкретни теми, герои, места, ситуации, събития и т.н. Текстовете могат да бъдат предложени на учащите също под формата на изображения, видео или аудио материал (филм, песен, клип и др.) според нуждите на педагогическата ситуация.

### **Допълнителни материали, помагала и примерни дейности**

Тъй като в учебника по български език не са налични уроци за всички необходими лексикални единици или граматични категории, беше добавена последната седма колона с допълнителни материали и дейности. Извън двата стандартни комплекта на Просвета, описани по-горе, могат да бъдат в полза на учителя помощните учебници и помагала, вписани в последната колона на таблицата в графата “Допълнителни материали”. В същата графа могат да се открият и линкове към работни листове, наръчници, видео и аудио материали и др., които могат да спомогнат за усвояването на определено комуникативно-речево умение. Някои работни листове или презентации са предоставени и в отворен формат за удобство при нужда от промяна и адаптация.

В рубриката “Примерни дейности” се предоставят на преподавателите предложения за увлекателни езикови игри, драматизации, годишни проекти и др., всички свързани със съответното КРУ, което се овладява в тази урочна единица.

Представеното разпределение на учебния материал улеснява началните учители в бързото създаване на по-мотивиращи и по-близки до реалния език урочни единици, които от своя страна да подготвят учащите по-ефикасно за функционално използване на езика, като обучението се придържа същевременно към действащата програма по БЕЛ и съществуващите учебни комплекти на пазара.

**В) За употребата на помагалото - стъпки за ефективно ползване и създаване на ангажиращи и полезни уроци по български език и литература**

1. Запознаване с помагалото:
  - Прочетете теоретичната част, която обяснява в какво се състои подходът, залегнал в основата на помагалото.
  - Прегледайте изработените таблици за съответния клас заедно с работните листове - това ще ви даде обща представа за компонентите, включени в помагалото
  
2. Планиране на уроците:
  - В зависимост от учебната програма и текущите нужди на учениците, изберете КРУ с предложените материали.
  - Прегледайте предложените материали (конкретни уроци от учебниците, работни листове, линкове към видео, изображение и текст), както и дейности и упражнения, които можете да използвате в класната стая.
  
3. Адаптиране на материала:
  - В зависимост от нивото на знания и интересите на учениците, променете или адаптирайте някои от предложените дейности.
  - Добавете свои идеи, материали или дейности, които смятате, че ще бъдат полезни за учениците.
  
4. Провеждане на урока:
  - Следвайте инструкциите за всяка дейност или упражнение. Следвайте ги стъпка по стъпка.
  - Използвайте методите и стратегии, предложени в помагалото, за да направите урока по-интересен и ефективен.
  
5. Обратна връзка и подобрене:
  - Обмислете и попитайте учениците си (ако е уместно и в зависимост от възрастта им) какво е проработило добре и какво може да се подобри.
  - Въз основа на вашия опит и обратната връзка от учениците, направете необходимите промени и подобрения в бъдещите си уроци и по-конкретно в дейностите, с които ангажирате учениците си.



**II. Таблицы с разпределение на учебния материал по КРУ - планирано учебно съдържание за II, III и IV клас**

**ТАБЛИЦА КРУ - II КЛАС**

**ТАБЛИЦА КРУ - III КЛАС**

**ТАБЛИЦА КРУ - IV КЛАС**

**III. Допълнителни материали във връзка с КРУ от таблиците**

**МАЙСТОРСКИ КЛАСОВЕ - МАТЕРИАЛИ**

#### IV. Допълнителни дейности и упражнения

(адаптирани от материал, изработен от Розан Заппиери и Хелена Къртън за програмата STARTALK, САЩ)

А. Физически упражнения за упражняване на думи, фрази, прости или свързани изречения

#### Хвърляне на топка (Интерперсонално)

**Материали:** Топки с различни размери

**Описание:**

1. Започнете в кръг от 10-15 ученици.
2. Установете модел на хвърляне, при който всеки ученик винаги хвърля топката на същия човек.
3. Учителят хвърля топката на първия ученик, който я хвърля на друг и така нататък, докато топката се върне при учителя.
4. Уверете се, че всеки ученик е имал възможност да хване и хвърли топката.
5. След като моделът е установен, учителят може да добави още една топка, за да има две топки в кръга. В зависимост от възрастта и броя на учениците, може да се добавят още топки.
6. Деца в детска градина могат да работят с до две топки. Плажни топки са подходящи за тази възрастова група. С по-големи ученици може да се използват топки с различни размери и от различна материя.

**Правила на играта:**

- Подхвърляйте топката внимателно и произнасяйте думите или изразите ясно.
- Хвърляйте топката само на ученици, които дисциплинирано чакат своя ред.

**Примери:**

1) Който хвърля топката задава въпрос, а който я поема отговаря и на свой ред задава въпрос, за да я хвърли.

2) Който хвърля топката казва съществително, а който я поема казва подходящо и съгласувано прилагателно и на свой ред ден казва съществително.

#### Ходене из стаята с музика (Интерперсонално и презентационно)

**Материали:** Карти с картини, представящи дума, израз или изречение, или въпрос за задаване, когато музиката спре.

**Описание:**

1. Дайте на всеки ученик карта.
2. Започнете музиката.

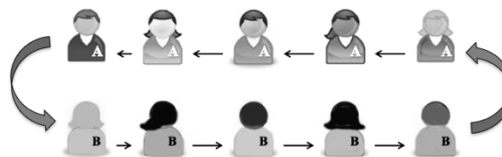
3. Учениците ходят из стаята тихо, докато музиката свири.
4. Когато музиката спре, учениците се събират по двойки.
5. Учениците говорят за картинката или задават и отговарят на въпроса на целевия език с партньора си.
6. Когато всички са приключили, започнете музиката отново.

### Подаване на картинка (Интерперсонално)

#### Описание:

1. Всеки ученик в групата има изображение, свързано с учебния материал.
2. Учителят задава въпрос за съдържанието.
3. Учениците записват прости отговори на електронно устройство (iPad, iPhone, таблет) или на голям лист хартия.
4. След това подават устройството или хартията на следващия ученик в групата.
5. Учителят продължава да задава въпроси и, на свой ред, учениците записват своите отговори.
6. В края на дейността всяка група устно описва изображението.

### Подреждане в ред (Интерперсонално)



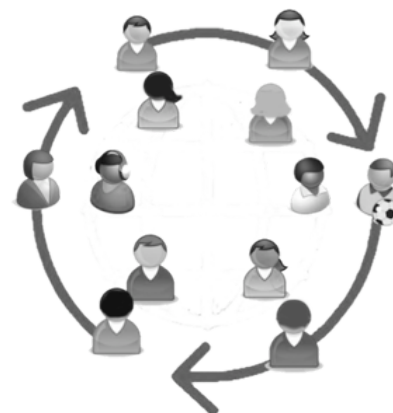
#### Описание:

1. Подредете учениците в два успоредни равни реда, всеки ученик срещу ученик в противоположния ред.
2. Ако редовете имат неравен брой ученици, двама ученици се събират, като се хващат през ръка и действат като един.
3. Учениците изпълняват задачата с ученика, който стои срещу тях.
4. След като двата реда завършат задачата, ученикът в края на първия ред се премества на втория. Всички останали ученици в първия ред се преместват с едно място надясно. Един ученик от противоположния край на втория ред се премества на последното място в първия ред.

### Вътрешен/външен кръг (Интерперсонално)

#### Описание:

1. Половината ученици образуват вътрешен кръг, а другата половина - външен кръг.
2. Учениците се изправят един срещу друг.
3. Ако има неравен брой ученици в един от кръговете, двама ученици се събират и работят като един ученик.
4. Учителят обяснява комуникационната задача.
5. Учениците изпълняват задачата.
6. След като завършат първата задача, учителят моли учениците във външния

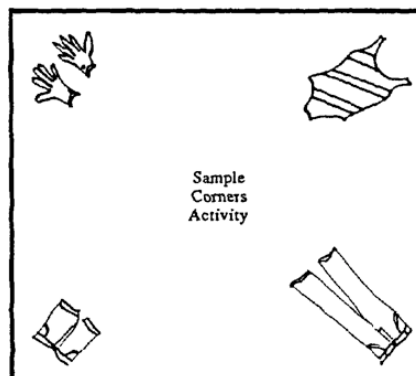


- кръг да се преместят на едно или две места надясно или наляво.
7. Учителят повтаря указанията за движение и взаимодействие няколко пъти.
  8. Учениците могат да изпълнят същата комуникационна задача с всеки нов партньор или да изпълнят различна задача.

## Ъгли (Интерперсонално)

### Описание:

1. Учителят обявява темите разпределени в ъглите на стаята. Изображенията (картини и/или думи) в ъглите могат да включват:
  - сезони
  - храни
  - месеци
  - дни от седмицата
  - облекло
  - градове
  - държави
  - континенти
  - професии
  - места в града
  - типове къщи
  - дейности
2. Учениците мислят кой ъгъл искат да изберат и защо.
3. Учениците се преместват в избрания ъгъл.
4. Учениците намират партньор и провеждат интервю по избраната тема.
5. Учениците преразказват казаното от съучениците си на нов партньор.



## Номерирани глави заедно (Интерперсонално и Презентационно)

### Описание:

1. Учителят разделя учениците на групи по четири и учениците броят така, че всеки да има номер.
2. Учителят задава въпрос и учениците трябва да "съберат глави" и да обсъдят въпроса, така че всеки в групата да знае отговора.
3. Всички ученици са отговорни за отговора на въпроса на целевия език.
4. След като учениците обсъдят въпроса, учителят извиква един от номерата и ученикът с този номер трябва да отговори на въпроса.
5. Вариация: Учителят може да поиска един или повече ученици да отговорят или да помоли всички ученици с този номер да отидат до дъската и да напишат отговора или да помоли всеки ученик да прошепне отговора на учителя.

## Риболов (Презентационно)

**Материали:** Карти с изрязани риби с метални кламери.

**Описание:**

1. Поставете номера, цветовете или изписани на думи от речника на малки хартиени риби.
2. Учениците "ловят" рибите с въдица, която има въженце и магнит на края.
3. Ако ученикът познае картинката или текста на рибата, той може да запази рибата; ако не, рибата се връща в "езерото".

**Какво има в чантата? (Презентационно)**

**Материали:** Хартиена чанта, пълна с различни предмети, представляващи думи за преговор (напр. пластмасови храни, плюшени животни, предмети за класната стая, картини).

**Описание:** Учениците, един по един, вадят нещо от чантата, показват го на класа или групата, казват името на предмета и разказват нещо за него.

**Игра с мухоловка (Презентационно)**

**Материали:** Картини на животни или други думи от речника, мухоловка.

**Описание:**

1. Играйте играта "Мухоловка" с речникови думи или изрази, които вече са били въведени. За да повишите нивото на трудност, използвайте изрази и изречения, а не само отделни думи.
2. Учителят поставя картини или текстове на дъската и казва израз или изречение, което описва картината или текста.
3. Учениците се състезават, като първият, който удари правилната картина или текст с мухоловката, печели точка.

**Вариация за малки групи:**

1. Вместо картини или текст на дъската или пода, учителят предоставя лист или малки карти за всяка група от 2-4 ученици.
2. Всяка група получава пластмасова чанта с различно оцветени пастели, така че всеки ученик да има пастел с различен цвят.
3. Когато учителят казва името на предмета, всеки ученик се опитва пръв да ограда картинката с неговия цвят.
4. Ученикът, който пръв ограда картинката, печели този предмет. Играта продължава, докато всички предмети бъдат изречени.
5. Ученикът, който ограда най-много предмети, печели.

**Невидими карти (Интерпретативно)****Описание:**

1. Учениците могат да си представят географски местоположения, като направят "невидими карти" преди да разгледат истинската карта.

2. Учителят казва на учениците да си представят, че вадят невидима карта и я окачват пред себе си.
3. Учителят прави същото със собствената карта пред класа.
4. Учителят стои зад невидимата карта (с гръб към класа) и рисува страни, градове, реки, океани, улици и забележителности.
5. Докато учителят рисува местоположенията, учениците също ги рисуват на своите невидими карти.
6. Учителят и учениците рисуват всяко място няколко пъти.
7. След като учениците нарисуват мястото няколко пъти, учителят може просто да наименова местата без да ги показва и учениците ги рисуват на своите карти.
8. За проверка на наученото, учителят показва хартиена карта с някои празни пространства и учениците рисуват на хартия това, което са нарисували на невидимите си карти.

## Б. Дейности с карти и флашкарти

### Игра "Памет" (Презентационна)

**Материали:** Два комплекта карти

И двата комплекта могат да имат еднакви картинки, или един комплект може да има картинки, а другият комплект може да има съответстващи думи/изрази или изречения. Използвайте не повече от 12 различни речникови единици (24 карти общо). С ученици в детската градина използвайте по-малко карти. Играта може да се играе от целия клас, разделен на две групи, или от партньори. Разделете двете групи, когато ги поставяте на игралното поле, ако са идентични, когато са обърнати с лицето надолу. Всеки партньор или всеки отбор се редува да обръща две карти и казва израз, за да обясни какво има на картата. Ако се намерят съвпадащи карти, те се дават на партньора или групата. Целта е да се събере най-голям брой съвпадащи двойки.

## В. Упражнения за намиране и предоставяне на информация

### Упражнения за намиране и предоставяне на информация

#### Упражнения с информационен недостиг (information gap) (Интерперсонални):

При упражнения с информационен недостиг, партньорите или групите имат само част от информацията и трябва да говорят с други ученици, за да намерят или дадат информацията, от която другият партньор или група се нуждае. Тези дейности развиват интерперсонална комуникация, защото има реална причина да се общува.

#### Обличане на хартиена кукла

**Материали:** Картинка на хартиена кукла и дрехи

Партньор А "облича" хартиената кукла и казва на партньор Б как да я облече. Всеки партньор облича хартиената кукла и трябва да разбере дали техните хартиени кукли са еднакви или различни. Дейността може да се постави в контекста на това, което се изучава: животни и местообитания, хранителна верига, воден цикъл, жизнени цикли, география, релефни форми, културни артефакти и т.н. Тази дейност може да се използва на всяко ниво на владение и може да бъде източник на практика на езика и понятията в смислен, увлекателен контекст. Манипулирането на хартиените части добавя тактилно (дейностно) и емоционално измерение.

### Да направим сандвич (Интерперсонално)

**Материали:** Две парчета хляб и картинки на хранителни продукти

Всеки партньор трябва индивидуално да направи сандвич с определен брой елементи в него. След като всеки е направил сандвич, те трябва да се интервюират, за да разберат колко неща са еднакви и колко неща са различни в техните сандвичи.

Вариация: Учениците могат да "опаковат" дрехи за пътуване или да "готвят" различни ястия от България и да ги сложат на чиния. Партньорите могат да обличат хартиени кукли и да им добавят аксесоари. Учениците могат да създадат "хартиена" общност. Те могат да помагат един на друг да построят карта или някоя сцена от страната, която посещават.

### Къде е Мечето? (Интерперсонално)

**Материали:** Голямо изображение на къща с различни стаи или всяка картинка, свързана с темата на урока, и малък предмет, например фигурка на мече или друг малък предмет

Партньор А поставя фигурката на мечето в стая на къщата, партньор Б трябва да задава въпроси, за да открие къде е скрит предметът. След като партньор Б открие предмета, партньор А трябва да търси скрития предмет, който Партньор Б ще скрие. Упражнението включва използване на разнообразни предлози.

Това е много просто упражнение, при което всеки партньор "скрива" въпросния предмет върху лист хартия или страница от книга. Изображението може да бъде много просто, като например къщата, описана тук, или може да изобразява нещо от стандартната учебна програма. Учениците могат да "скрият" мечето на географско място, в различни среди на животни, в определени страни, на определени части от картини и т.н. По този начин учителят може да създаде моментална интерактивна дейност с изображение и предмет.. Това упражнение установява емоционална връзка за учениците, защото игровия предмет, в този случай, мечето, дава на учениците свобода на изказа. Освен това, конкретната форма и материята, от която е направена мечето помага на учениците да установят друга връзка с мозъка. Могат да бъдат използвани и други игрови предмети.

## Намиране на разлики (Интерперсонално)

**Материали:** Две почти еднакви картинки, с няколко малки разлики

Партньорите трябва да се интервюират, за да открият в какво се различават картинките. Те трябва да изброят разликите на лист хартия. (Това упражнение може да се проведе с двойка картинки на всякаква тема).

Сложността на изображението ще определи нивото на езика. Вземете рисунка, карта, снимка или писмен материал и направете две копия. Използвайте коректорна лента или течност и черен маркер, за да добавите и премахнете съдържание на едното копие, за да го направите различно в някои отношения от другото копие. Броят на разликите може да варира според нивото на учениците.

За да осигурите успех и предизвикателство за всички, включете във всяко упражнение за намиране на разлики такива, които да са очевидни за ученици с по-ограничени езикови умения и други, които да са по-трудни за по-напредналите. Останалите разлики трябва да бъдат разпределени между тези крайности. Полезно е да кажете на учениците колко разлики трябва да търсят.

Това упражнение може да се приспособи към всяка учебна област. Ако не владеете електронни инструменти, всичко, което е необходимо, е изображение и коректорна течност. Възможностите за преглед и практика са безкрайни. Също така, упражнението предоставя предизвикателството на информационен недостиг, като същевременно предоставя средство за учениците да използват езика един с друг.

### Г. Упражнения за проверка на разбиране или научаване

Проверяването на разбиране включва широк спектър от техники (интерпретивни). Има много видове отговори, които могат да бъдат устни или писмени, или да използват изображения или действия. Отговорите могат също да бъдат на различни нива по сложност, в зависимост от езиковите умения на учениците и в зависимост от отделеното време. Те могат да бъдат на ниво дума или израз, ниво изречение или ниво разширен дискурс. Отговорите могат да бъдат индивидуални или в групи.

**Примери за невербални отговори:**

#### Отговор с тяло

Учениците вдигат дясната ръка за един отговор и лявата ръка или юмрук за друг отговор. Учениците докосват ухото си за "да", носа си – за "не". Учениците кимат глава за "да", клатят глава за "не".

#### Отговор с карта/знак

Учениците вдигат карта

да

не

ок

грешно



Учениците вдигат.

молив за да



пастел за не



Учениците показват отговора си с карта с номер или символ.

1

2

3

4

### Отговор с рисунка

Учениците пишат или рисуват своя отговор върху лист хартия или бяла триеща се дъска.

### Пирамида за разказ или приказка:

Име на главния герой

Две думи, които го описват

Три думи, които описват обстановката

Четири думи, които показват какъв е проблемът

Пет думи, които описват основното събитие в разказа

Шест думи, които описват друго важно събитие за героите

Седем думи, които описват основната развръзка на разказа или приказката..

## Д. Упражнения за практикуване на лексика свързана с облекло

### Автопортрет с облекло (Презентационно)

Ако имате дигитална камера, можете да направите снимки на децата, да ги разпечатате, изрежете главите и залепите върху главата на хартиена кукла. Учениците обличат своите кукли в любимите си дрехи или рисуват дрехи на куклата. Учениците могат да прикрепят куклата към **клучки за занаяти?** и да работят с тях като с кукли. Учениците могат да направят видео на куклите, които вървят по „сцената“, да се представят и да разкажат какво харесват да носят.

### Галерия (Интерактивно)

При упражнението “галерия” учениците, индивидуално или в групи, са активно ангажирани, докато се разхождат и гледат рисунки, изображения и постерни проекти, които са окачени или поставени из стаята. Галерия разходка може да се използва във всеки момент от занятието, за да ангажира учениците в интерактивен разговор и други задачи, свързани с всеки продукт, който е в „галерията“. Докато учениците са при всеки продукт, има конкретна задача за комуникация, която те трябва да изпълнят. Например, учениците попълват графичен организатор, докато разглеждат „изложбата“ или отговарят на поредица от предварително подготвени въпроси.

Учениците могат да направят галерия разходка самостоятелно, с партньор или в малки групи. Учителят обявява кога групите трябва да се преместят към следващия предмет в галерията. Всеки предмет трябва да бъде разположен достатъчно далеч един от друг в стаята, за да имат различните групи свое

пространство.

В края на часа учителят разпитва учениците, за да разбере каква информация са получили.

### Обличане на хартиена кукла (Интерперсонално)

Вижте упражнението в раздела за намиране и даване на информация.

#### Е. Упражнения за организиране на информация

Блок диаграмите са визуални изображения, които представят връзката между думи или идеи. Те показват думи или понятия в категории и демонстрират как те се свързват помежду си. Те помагат на учениците да организират и следят информацията по-ефективно, защото предоставят начин за структуриране на информацията. Учениците могат да усвоят тази информация по-лесно, защото организирането ѝ я прави по-смислена и разбираема.

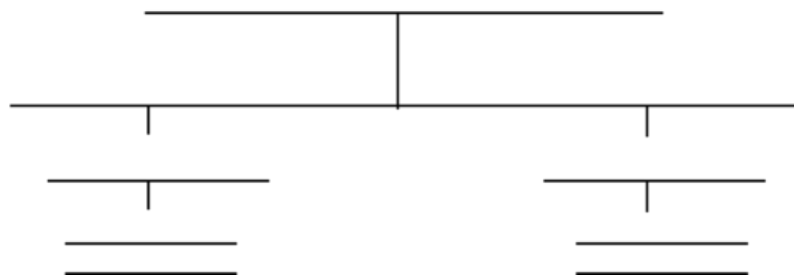
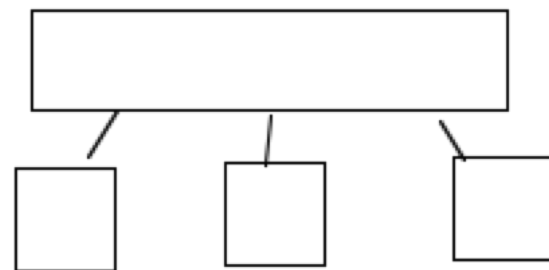
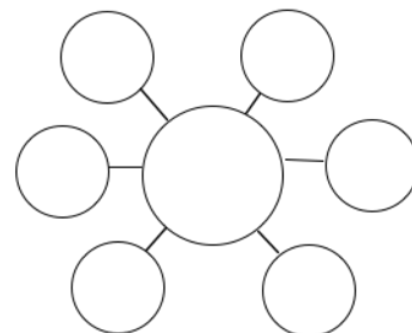
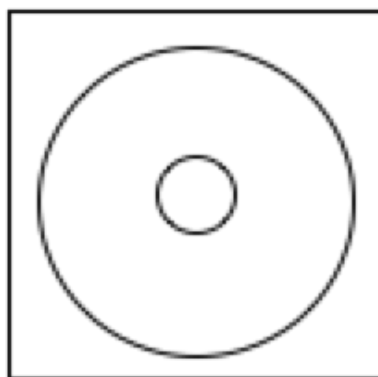
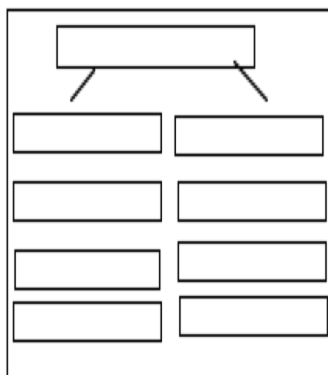
Тези упражнения са интерпретативни и интерперсонални, когато се извършват в групи. Съществуват много видове блок диаграми. Няколко примера са: графики, таблици, диаграми, диаграми на потоци, карти на истории, семантични карти, времеви линии, мрежи, цикли, вериги от събития, причина и следствие и т.н.

Тези видове могат да бъдат организирани в няколко категории:

- изброяване (класифициране)
- подреждане
- сравнение
- причина и следствие

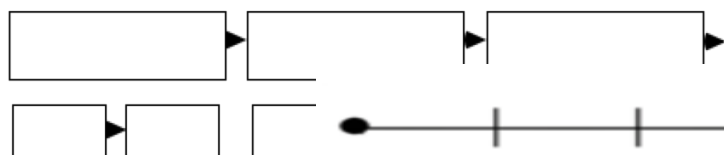
**Примери:**

#### Изброяване (класификация)

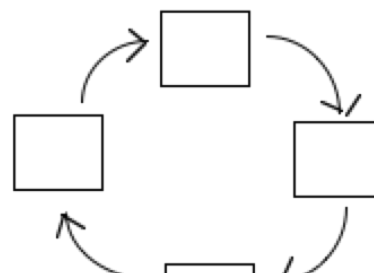


Кой?	Какво?	Кога?	Къде?	Защо?

### Подреждане



### Времева линия

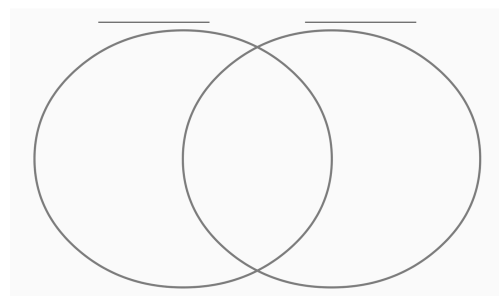


### Сравнение:

### Венн Диаграма

Диаграмата на Вен се състои от два или повече пресичащи се кръга, които графично изобразяват логическите връзки между понятията. Пример за проста диаграма на Вен може да бъде свързана с предмети, които трябва да се опаковат за пътуване. Учениците изброяват в единия кръг всичко, което могат да се сетят, че ще им трябва за почивка на Созопол през лятото. В другия кръг те изброяват всичко, което ще им трябва за пътуване до Пампорово през зимата. В пресичането между двата кръга те изброяват всички предмети, които може да им трябват и в двата случая. (Като последващо писмено задание, учениците могат да напишат параграф за всяка част от диаграмата.)

Созопол    Общи неща  
Пампорово



### Таблица за сравнение

обща черта	предмет/действие/герой 1	предмет/действие/герой 2

--	--	--

### Причина и следствие



## Ж. Упражнения, изискващи грамотност

### Упражнение с текст (Интерпретативни)

- Съчетаване на изображения и текст.
- Подреждане на изречения или изображения според реда, в който се появяват в историята или в приказката.
- Учениците държат изображения или предмет, свързани с текста, докато учителят чете текста.

### Намери някого, който (Интерперсонални)

Това упражнение може да се изпълни с изображения, текст или комбинация от двете. Използвайки контролен списък или лист с квадрати, всеки ученик намира друг, който отговаря на критериите, изброени във всеки квадрат или на всеки ред от контролния списък. След като учениците намерят някой, който отговаря на критериите или може да отговори на въпроса, другият ученик се подписва с името си в квадрата или на реда.

Вариация: упражнението може да се изпълни с картинки и учениците трябва да обикалят и да намерят някой, който може да опише картинката на български език. Например:

#### Въпрос:

Намери някого:

който обича грах.

който знае как да пържи яйца.

#### Отговор на ученика

---



---

Намери някого, който:

кой обича грах?	кой знае как да пържи яйца?	

--	--	--

Харесвам / не харесвам	За мен
Аз съм _____	Ред 1: Име
Аз харесвам _____	Ред 2: 4 прилагателни, които те описват какъв си
Не харесвам _____	Ред 3: Син / дъщеря съм на _____.
Харесвам _____	Ред 4: Сестра/ брат съм на _____.
Не харесвам _____	Ред 5: Обича (3 неща).
Не харесвам _____	Ред 6: Не обича. (3 неща).
Много харесвам _____	Ред 7: Живее в... (град, улица).
Никак не харесвам _____	Ред 9: Свободен текст
Обичам _____	

### 3. Виртуално пътуване с културни нотки

Идеята за виртуално пътуване е ниско технологична стратегия, при която учителите и учениците създават културна връзка, като се преструват, че пътуват до или в България. Разбира се, възможно е също така да се направи високотехнологично културно фантастично или виртуално пътуване, използвайки Google Earth или друг инструмент!

Може да има кратко въвеждащо преживяване, при което класът си представя, че пътува до България. В този сценарий учителят кара учениците да заспят, като им казва да затворят очи и да спят, докато учителят отброява часовете и отбелязва промяната на времето поради преминаването през часови зони. Учителят може да изпее приспивна песен на български език, докато учениците „спят“. Учителят ги събужда със звук, който може да се чуе в България (шум от трафик, звънци, радио или телевизионни новини и т.н.). Накрая учениците пристигат на местоназначението си, а учителят прожектира големи снимки на града, в който са кацнали, и след това прожектира снимки на различни места или забележителности в града.

Вариации: в някои фантазии всички ученици могат да участват едновременно. В други фантазии няколко ученици могат да участват, а останалата част от класа да бъдат наблюдатели. Може да има няколко епизода на една и съща фантазия, включващи различни членове на класа. При всяко повторение сценарият може да се променя, така че учениците никога да не знаят точно какво да очакват и по този начин остават внимателни през няколко повторения.

За по-дълго преживяване, което може да продължи няколко дни, има много възможности:

- Учителят издава паспорти и самолетни билети на учениците.
- Учителят пуска тиха песен на заден план.
- Учителят подготвя „самолет“ с контури от тиксо на пода, със столове, подредени един до друг, по двойки или четворки, в зависимост от размера на класа, и етикетирани с букви и номера, както в истински самолет.
- Може да има малко или много други предмети, като папки за самолетни билети, етикети за багаж и торбички за въздушна болест, както и някои бордови списания и други реални предмети, които обикновено се намират в самолет.
- Учениците показват билетите и паспортите си на стюардесата, намират местата си, закопчават въображаемите си колани. По време на полета учениците гледат през въображаемите си прозорци към облаците и други самолети и евентуално към това, което могат да видят на земята.
- Идва турбуленция и учителят води учениците в движение нагоре-надолу и напред-назад.
- Учителят може да раздаде бордови ястия, състоящи се от българска храна или закуска.
- След като учениците пристигнат, могат да използват хартиени фотоапарати или смартфони, за да снимат това, което виждат.

Други примери за потенциални преживявания могат да включват:

- Пътуване с автобус или обиколка пеша на обект, избран от класа.
- Пешеходна обиколка из град с важни паметници по пътя, които учениците разглеждат и посочват.
- Пътуване с лодка по река, маркирана с тиксо, „течаща“ през центъра на класната стая
- Пазаруване за голямо парти.
- Посещение на ресторант.
- Качване с лифт до върха на планина с красив изглед.